11ο – 21ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΥΟΣΜΟΥ

ΤΑΞΗ : Ε΄

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΞΕΝΟΦΩΝ ΑΓΑΤΣΙΩΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

ΘΕΜΑ: ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ
2011
2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή 1

2. Ιστορική αναδρομή..... 2

3. Τα πέτρινα γεφύρια της Μακεδονίας..... 6

4. Τα πέτρινα γεφύρια της Θεσσαλίας..... 9

5. Τα πέτρινα γεφύρια της Στερεάς Ελλάδας..... 11

6. Ηπειρώτικα γεφύρια ή Πέτρινα γεφύρια..... 12

7. Τα φημισμένα γεφύρια της Ηπείρου..... 13

8. Επίλογος..... 18

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 19

10. ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ..... 20

11. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ..... 21

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάγκη του ανθρώπου να περνά στην απέναντι όχθη μεταφέροντας τα προϊόντα του ή τα ζώα του, γεννήθηκε από παλιά. Οι πρώτες γέφυρες κατασκευάστηκαν το **4.000 π.Χ**. από τον νεολιθικό άνθρωπο, χρησιμοποιώντας επεξεργασμένους λίθους. Αργότερα ο άνθρωπος άρχισε να χρησιμοποιεί υλικά όπως πέτρα, ξύλο, τσιμέντο. Έτσι διαμορφώθηκαν οι τρεις τύποι γεφυριών : **οι κρεμαστές** , **οι τοξότες** και **οι γέφυρες με δοκούς.**

Στο ελλαδικό χώρο υπάρχουν πολλές εκατοντάδες πέτρινα τοξωτά γεφύρια, τα οποία έχουν κατασκευαστεί με παραδοσιακές μεθόδους και υλικά σε όλη την περίοδο της ελληνικής ιστορίας, μέχρι περίπου τη δεκαετία του **1940** - οπότε άρχισε η χρήση του σκυροδέματος **(μπετόν αρμέ)** σε όλα τα τεχνικά έργα. Τα περισσότερα πέτρινα γεφύρια δεν χρησιμοποιούνται πια. Ορισμένα μάλιστα βρίσκονται σε απόμερες και απρόσιτες ορεινές τοποθεσίες, ενώ ελάχιστα είναι αυτά που ακόμα και σήμερα παρέχουν τις υπηρεσίες τους για τη διέλευση ανθρώπων, ζώων και οχημάτων πάνω από ποτάμια και χειμάρρους

Τα πέτρινα γεφύρια αποτελούν τα σημαντικότερα συγκοινωνιακά τεχνικά έργα των προγόνων μας. Οι κόποι, οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι της κατασκευής τους αποτυπώνονται πάνω στις συνθήκες διαβίωσης ενός παρελθόντος που δεν υπάρχει πια, ενώ συνδέονται και με ιστορίες, θρύλους και παραδόσεις. Παρόλο που είναι τα πιο λιτά δημιουργήματα της λαϊκής μας αρχιτεκτονικής, με μοναδικό σκοπό τη λειτουργικότητα, δείχνουν όχι μόνο την τεχνική ικανότητα του λαϊκού τεχνίτη αλλά και το μεράκι, τη φαντασία και την ευρηματικότητα στις λύσεις των τεχνικών προβλημάτων, που συνδυάζονται με μια καλαισθησία που μάλλον έχει εκλείψει στις μέρες μας.

Τα γεφύρια άλλοτε πέτρινα και απόλυτα εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον κι άλλοτε πάλι σιδερένια κι αναπόσπαστα κομμάτια του τεχνητού πολιτισμού, αποτελούν σημαντικό μέσο επικοινωνίας για τον εκάστοτε διαβάτη. Πανέμορφα, παραδοσιακά πέτρινα γεφύρια συναντάμε στην Ήπειρο, στη Θράκη, στη Δυτική Μακεδονία, στη Γορτυνία και στο Πήλιο. Συνδυάζονται αρμονικά με τη φύση και προσδίδουν ιδιαίτερη γραφικότητα στα διάφορα ποτάμια πάνω από τα οποία στέκονται αγέρωχα.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η εξέλιξη της γεφυροποιίας ακολούθησε την εξέλιξη της οδοποιίας και στη συνέχεια την επέκταση της συγκοινωνίας. Παρόλο που η εξέλιξη ήταν συνεχής, μπορούμε να διακρίνουμε **τρεις φάσεις**:

Φάση 1η : 4000π.Χ. – 200 Π.χ.

Χρήση ακατέργαστων υλικών ή ελαφρώς κατεργασμένων όπως πέτρες, κορμοί, ογκόλιθοι, μεγάλα κλαδιά.

Φάση 2η : 200 π.Χ. – 1780 μ.Χ.

Χρήση κατεργασμένων υλικών όπως ξύλινα δοκάρια, λαξευμένες πέτρες.

Φάση 3η : 1780 μ.Χ. – σήμερα

Χρήση πλήρως κατεργασμένων υλικών όπως σίδερο, ατσάλι και οπλισμένο σκυρόδερμα.

Φάση 1η : 400π.Χ. – 200π.Χ

Τα πρώτα γεφύρια κατασκευάστηκαν από κορμούς δέντρων ή από μεγάλες πλάκες για να γεφυρώσουν ρυάκια ή μικρά ποταμάκια.

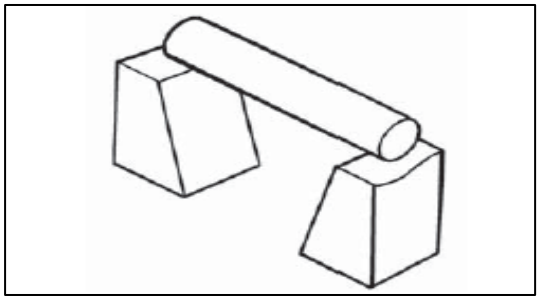

Εικόνα 1. Γέφυρα με κορμούς δέντρων

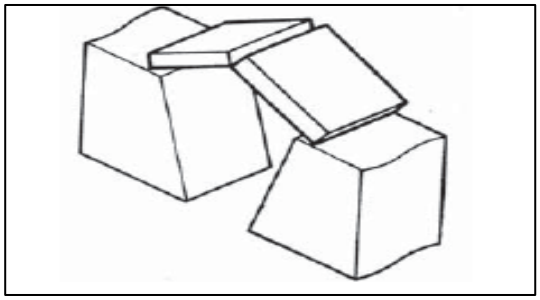

Εικόνα 2. Γέφυρα με πέτρινες πλάκες

Κατάλοιπο των πρωτόγονων γεφυρώσεων αποτελεί η «**λεσιά**» ή «**λιάσα**»,την οποία σήμερα συναντάμε πάνω από μικρά ποτάμια της ελληνικής υπαίθρου.

Εικόνα 3. Λεσιά στον Αχελώο

Εικόνα 4. Λεσιά στον Καλαμά

Αργότερα για να κατασκευάσουν μια ασφαλέστερη γέφυρα τοποθέτησαν πάνω σε λίθινα βάθρα δύο έως τέσσερις κορμούς δέντρων και πάνω τους στερέωσαν κάθετα το ξύλινο κατάστρωμα **(ζεύγμα**) όπως οι εικόνες (5-6)

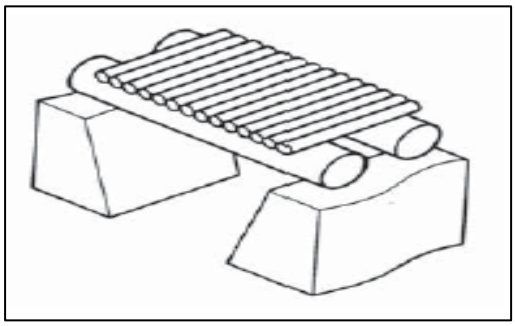

Εικόνα 5-6 . Γέφυρα με λίθινα βάθρα και ξύλινο κατάστρωμα.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι για τη γέφυρα του **Ευφράτη** στη **Βαβυλώνα** έχτισαν κάθε εννέα μέτρα λίθινα μεσόβαθρα πάχους εννέα μέτρων και στήριξαν πάνω τους ξύλινα δοκάρια μερικά από τα οποία αφαιρούνταν τη νύχτα για ασφάλεια. Εκατοντάδες χρόνια πριν οι Κινέζοι είχαν κατασκευάσει μια ειδική γέφυρα (εικόνα 7) που στηριζόταν σε ξύλινους **προβόλους**, δηλαδή σε μια σειρά από τρία ξύλινα δοκάρια που στηρίζονταν μόνο στο ένα άκρο τους.

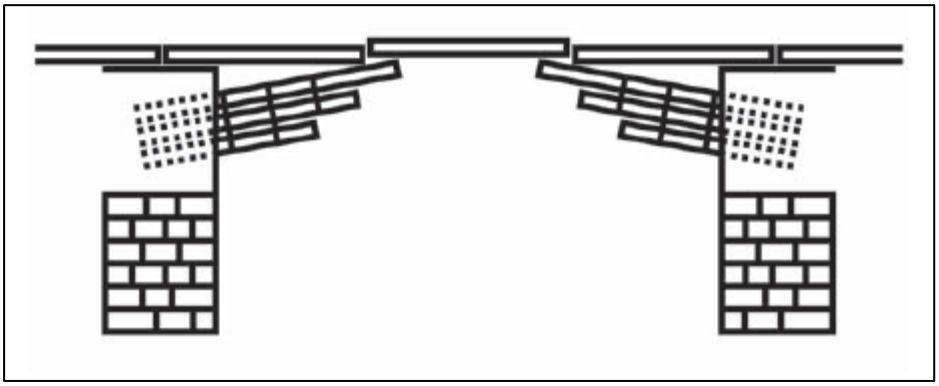

Εικόνα 7. Ξύλινη γέφυρα πάνω σε ξύλινους προβόλους.

Το **2000 π.Χ.** οι Κινέζοι κατασκεύασαν πλωτές γέφυρες. Το **515 π.Χ**. ο Σάμιος **Μανδροκλή**ς κατασκεύασε πλωτή γέφυρα στο **Βόσπορο** για τον Πέρση βασιλιά **Δαρείο.**

Στο Β Παγκόσμιο Πόλεμο χρησιμοποιήθηκε η **λεμβόζευκτη** γέφυρα. (εικόνα 8)

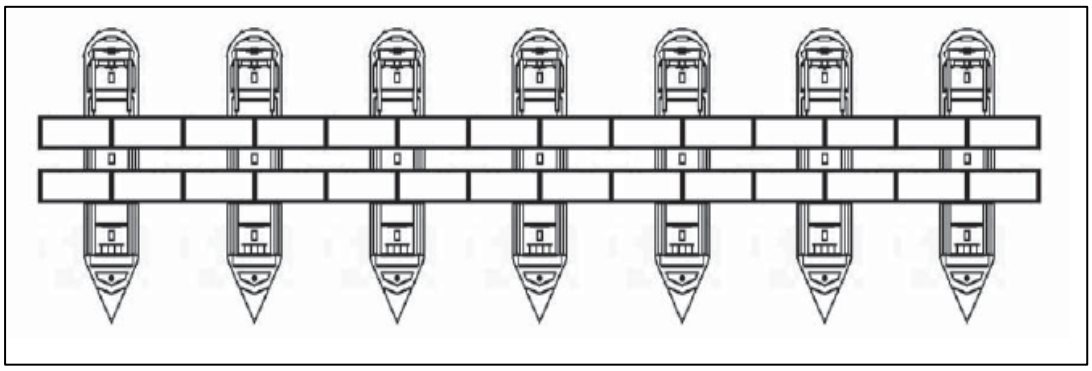

Εικόνα 8. Λεμβόζευκτη γέφυρα του Β Παγκόσμιου Πολέμου.

Το 1500 π.Χ. κατασκευάστηκαν στις **Μυκήνες** γέφυρες με μεγάλους λίθους και με οριζόντια λίθινη δοκό (εικόνα 9) που κάλυπτε το κενό μεταξύ του απέναντι τοίχου.

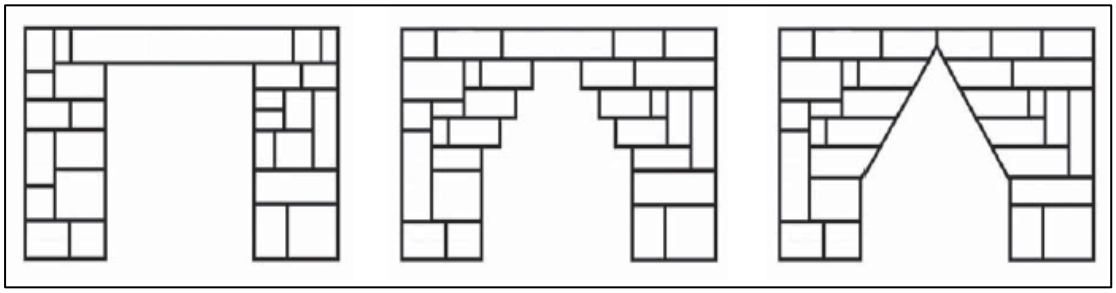

Εικόνα 9. Γέφυρες με μεγάλους λίθους και οριζόντια λίθινη δικό.

Φάση 2η : 200 – 1780 μ.Χ.

Οι Ρωμαίοι μηχανικοί είναι οι πρώτοι που κατανόησαν και ανέπτυξαν από το 2ο αιώνα π.Χ. το γνήσιο **ημικυκλικό τόξο** της θολοδομίας. Τα τόξα είναι λεπτά και τα βάθρα έχουν υπερβολικό πάχος. (εικόνα 10)

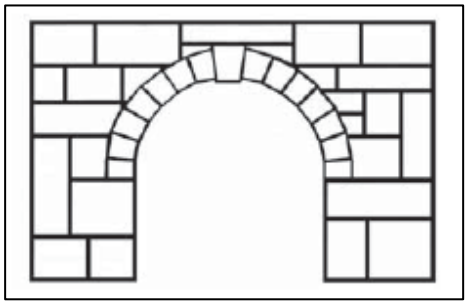

Εικόνα 10. Ημικυκλικό τόξο

Εκτός από τις τοξωτές γέφυρες οι Ρωμαίοι και αργότερα οι Βυζαντινοί κατασκεύασαν **υδατογέφυρες** για την υδροδότηση των πόλεων.
Ο Ιουστινιανός για τη ύδρευση της Κων/πολης κατασκεύασε μια υδατογέφυρα (εικόνα11) με μήκος **240μ**. και ύψος **33μ.**

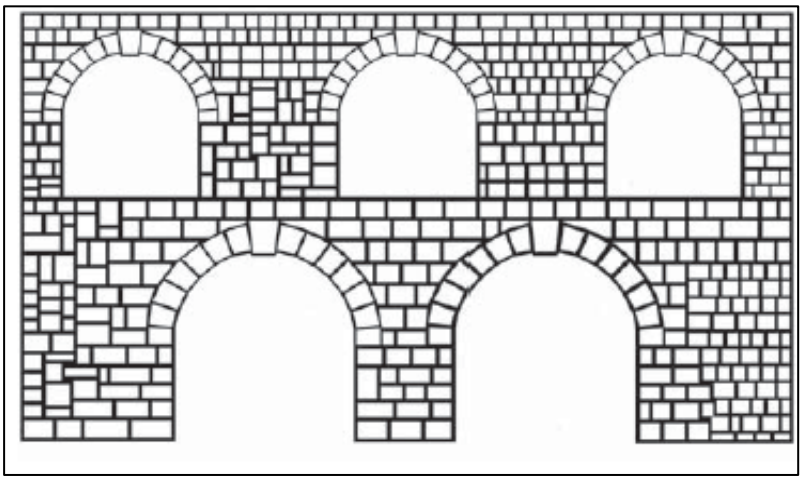

Εικόνα 11. Υδατογέφυρα με δύο διαζώματα.

Το **14 μ.Χ.** επί Αγρίππα, κατασκευάστηκε η υδατογέφυρα του **Gard** κοντά στο **Nim** της Γαλλίας και το **100 μ.Χ.** επί **Τραϊανού** κατασκευάστηκε η **εξάτοξη** γέφυρα στον ποταμό **Alcantara** της **Ισπανίας**. (εικόνα 12)

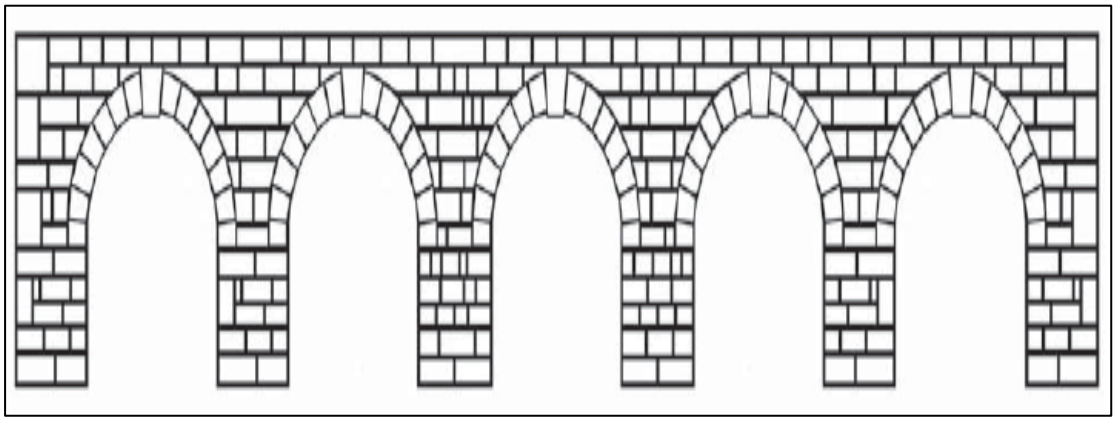

Εικόνα 12. Πεντάτοξη γέφυρα από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Μέχρι το **1700 μ.Χ**. η ρωμαϊκή παράδοση στην κατασκευή γεφυριών συνεχίζεται με το **ημικυκλικό τόξο** (εικόνα13) και στη συνέχεια επηρεάζεται από τον ανατολικό ρυθμό με την **οξυγώνια θλάση τόξου**. Το δεύτερο τόξο ονομάζεται ψαλιδωτό **οξυκόρυφο τόξο**.(εικόνα 14)

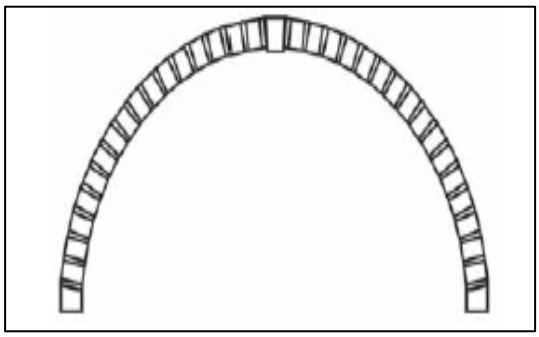

Εικόνα 13. Ημικυκλικό τόξο.

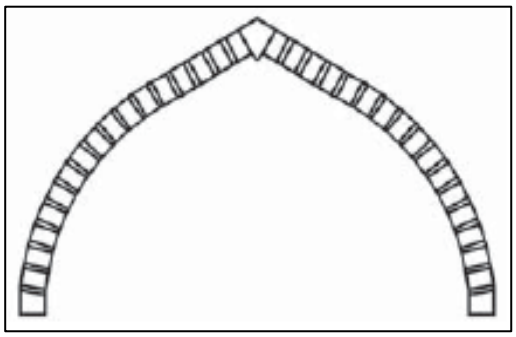

Εικόνα 14. Οξυκόρυφο τόξο.

Η λαϊκή τέχνη της κατασκευής πέτρινων τοξωτών γεφυριών κατά τον **18 ο** και **19ο** αιώνα φτάνει στο απόγειό της με λεπτά τόξα, ανθεκτικά βάθρα, οικονομία υλικών, αξεπέραστη αντοχή και υψηλή αισθητική.

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τα παλιά πέτρινα τοξωτά γεφύρια της Μακεδονίας αποτελούν μνημεία λαϊκής αρχιτεκτονικής και της ιστορίας μας και συμπληρώνουν την ομορφιά του τοπίου σε γνωστές και άγνωστες γωνιές της Μακεδονικής γης. Σώζονται **122** συνολικά, πέτρινα γεφύρια στη **Μακεδονία.**

Στο νομό **Γρεβενών** υπάρχουν **17** πέτρινα γεφύρια, που είναι τα μεγαλύτερα και τα εντυπωσιακότερα της Μακεδονίας. Αντιστέκονται ακόμα στη φθορά του χρόνου και παραμένουν ένας πραγματικός θησαυρός. Η τεχνική κατασκευής τους είναι άξια θαυμασμού και συναγωνίζονται την τεχνική των γεφυριών της **Ηπείρου,** καθώς οι ντόπιοι μάστορες είχαν δώσει τον καλύτερο εαυτό τους.
Κάποτε η χρησιμότητά τους ήταν τεράστια. Ήταν οι δρόμοι που ακολουθούσαν οι αγωγιάτες στις μεταφορές. Η κατασκευή τους ξεκινά από τα αρχαία χρόνια και συνεχίζει μέχρι την Τουρκοκρατία, οπότε πήραν τη μορφή που βλέπουμε σήμερα. Χτίστηκαν από αυτοδίδακτους λαϊκούς τεχνίτες και τα ονόματά τους έχουν σχέση με την τοποθεσία τους ή το όνομα του χρηματοδότη τους. (όπως του **Αζίζ Αγά** και του **Σπανού**).

Κάποιες φορές το όνομα το έδινε ο **θρύλος** που έζωνε το γεφύρι, όπως στην περίπτωση του γεφυριού του **Κλέφτη.** Λέγεται πως ένας κλέφτης, για να γλιτώσει από τους Τούρκους, πήδησε στο σημείο όπου είναι χτισμένο σήμερα το γεφύρι από τη μια πλευρά στην άλλη και ως ένδειξη ευγνωμοσύνης, έγινε χορηγός του.
Στην ανατολική Μακεδονία πέτρινα γεφύρια συναντάμε στο νομό **Ξάνθης**, που είναι και τα περισσότερα πέτρινα γεφύρια της ορεινής **Ροδόπη**ς. Έχουν καταγραφεί **54** που έστω και πληγωμένα από το πέρασμα του χρόνου και των καταστροφικών ορμητικών νερών, κυρίως των πλημμυρών του **1996,** συνεχίζουν να στέκονται, σημάδια της ανθρώπινης επινοητικότητας απέναντι στην φύση. Πολλά από αυτά βρίσκονται στη διαδρομή της παλιάς επαρχιακής οδού που συνδέει την πόλη της **Ξάνθης** με τη **Σταυρούπολη** και στη συνέχεια με το χωριό **Εχίνος.** Ακολουθώντας μια παράδοση που έχει τις ρίζες της στη **Ρωμαϊκή εποχή**, τα πέτρινα γεφύρια της Ξάνθης είναι, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, **τοξωτά, μονότοξα**, **δίτοξα** ή **πολύτοξα**.

Τα γεφύρια της Ροδόπης θυμίζουν πολύ, έστω και σε μικρότερη κλίμακα, εκείνα της **Ηπείρου**, κυρίως με το να καμπυλώνουν το «κατάστρωμά» τους θαρρετά. Πολλά στερούνται προφυλακτικών πεζουλιών, γεγονός που τα καθιστούσε επικίνδυνα και σε αρκετά από αυτά κατασκευάστηκε μετά προστατευτικό τοιχίο, δυστυχώς από μπετόν, ασχημαίνοντας την αρχική τους αρχιτεκτονική.

Ας ξεκινήσουμε το οδοιπορικό μας στα πέτρινα γεφύρια της **Μακεδονίας:**

Το γεφύρι της Πορτίτσας (Σπηλαίου) στα Γρεβενά

Το γεφύρι της Πορτίτσας βρίσκεται στο νομό Γρεβενών και απέχει από την πόλη των Γρεβενών 45χμ. Είναι το πιο δημοφιλέστερο και ομορφότερο γεφύρι του νομού. Ο ποταμός που περνά κάτω από την καμάρα του γεφυριού είναι ο **Βενέτικος** ποταμός, παραπόταμος του **Αλιάκμονα**. Η κατασκευή της γέφυρας υπολογίζεται το **1743** και σύμφωνα με πηγές χτίστηκε με προσφορές από το **Μοναστήρι του Σπηλαίου**. Είναι δίτοξο με το άνοιγμα του μεγάλου τόξου να φτάνει τα 13,80 μ. και του μικρού τόξου τα 5μ. Το συνολικό του μήκος είναι 34μ. και το πλάτος του 2,70μ. το συνολικό του ύψος φτάνει τα 7,80μ. Το γεφύρι έχει πρόσφατα συντηρηθεί ενώ παράλληλα κατασκευάζεται λίθινο μονοπάτι που θα φτάνει ως το χωριό.

Το γεφύρι Τρικώμου (Αζίζ –Αγά)

Κοντά στο χωριό **Τρίκωμο** του νομού Γρεβενών βρίσκεται το τρίτοξο γεφύρι του **Αζίζ Αγά.** Το εντυπωσιακό αυτό πέτρινο οικοδόμημα διαθέτει το μεγαλύτερο σε άνοιγμα τόξο από τα σωζόμενα γεφύρια της Μακεδονίας, που φτάνει τα 15 μ. και συνολικό μήκος τα 70μ. Κτίστηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας το **1727** με χίλιες δύο ταλαιπωρίες και χρηματοδοτήθηκε από τον **Αζίζ- Αγά**. Στην πορεία της κατασκευής του κατέρρευσε δύο φορές και λίγο έλειψε να στοιχίσει το κεφάλι του πρωτομάστορα. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας διευκόλυνε το πέρασμα των τοπικών εμπόρων που μετέφεραν λάδι και στάρι, αλλά και των καραβανιών των ξενιτεμένων που έφευγαν για την **Ανατολική Ευρώπη**. Σήμερα σώζονται και τμήματα της καραβανόστρατας. Παλαιότερα κάτω από την κεντρική καμάρα υπήρχε κουδούνι κρεμασμένο, που ειδοποιούσε για τον κίνδυνο τους διαβάτες όταν φυσούσε πολύς δυνατός άνεμος.

Το γεφύρι της Πραμόριτσας

Πρόκειται για ένα πανέμορφο γεφύρι, ένα πραγματικό έργο τέχνης που βρίσκεται στα όρια των νομών Γρεβενών (όπου και ανήκει) και Κοζάνης, στον ποταμό **Πραμόριτσα,** παραπόταμο του **Αλιάκμονα**, μεταξύ των χωριών **Κληματάκι** και **Ανθοχώρ**ι. Το γεφύρι είναι τετράτοξο, με κύριο τόξο το βόρειο ανοίγματος 15μ. και ύψους 9μ. Έχει συνολικό μήκος 49μ. και επάξια διεκδικεί τον τίτλο του μεγαλύτερου σε μήκους γεφυριού στην Μακεδονία. Κατασκευάστηκε στα **1870 – 1880** με χρηματοδότηση κάποιου **τσέλιγκα** που έχασε την μονάκριβη κόρη του από τα ορμητικά νερά του ποταμού και έπειτα έδωσε τα χρήματα για να χτιστεί το γεφύρι.

Το γεφύρι του Ζιάκα (Τουρκογέφυρο)

Είναι πατρίδα του θρυλικού **Θεόδωρου Ζιάκα**, από όπου πήρε και το όνομα. Το περίφημο πέτρινο γεφύρι του **Ζιάκα** χτίστηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Χτίστηκε περίπου το **1885** και είναι προσβάσιμο. Είναι δίτοξο με τη δυτική καμάρα να φτάνει τσε ύψος τα 7,50μ. Το συνολικό μήκος του γεφυριού είναι περίπου 41μ. και το πλάτος του 3,10μ. Σύμφωνα με ιστορικές παραδόσεις εκεί έγινε η μάχη μεταξύ του **Γιαννούλα Ζιάκα,** αδερφό του **Θεόδωρου** και των **Τούρκων** και η παράδοση λέει πως ο Γιαννούλας έγραψε στο ίδιο σημείο ένα ποίημα. Κοντά στο γεφύρι βρέθηκαν τάφοι. Το γεφύρι το γεφυρώνει ο ποταμός **Βελονιάς,** παραπόταμος του **Βενέτικου,** που πηγάζει από τις περιοχές **Δοτσικού, Προσβόρου** και **Αλατόπετρας**. Ο δρόμος που πέρναγε πάνω από το γεφύρι ονομαζόταν «**Βασιλική Στράτα**» και αποτελούσε το διάβα των εμπορικών καραβανιών προς τη Θεσσαλία.

Το γεφύρι του Σπανού

Χτίστηκε μάλλον το **1846.** Είναι το μεγαλύτερο σε μήκος σωζόμενο γεφύρι της Μακεδονίας με 84 μέτρα. Το πλάτος του είναι 3,50 μ. και το ύψος του 10,4μ. Χρηματοδοτήθηκε από το **Μουσταφά Πασά,** τον επονομαζόμενο και **Σπανό**. Δίπλα στο γεφύρι υπήρχε και ο τάφος του Σπανού καθώς και χάνι για τη διανυκτέρευση των καραβανιών.

Το γεφύρι του Ανθοχωρίου

Το γεφύρι του Ανθοχωρίου, είναι ένα πετρόκτιστο αριστούργημα, το μεγαλύτερο και ίσως το ομορφότερο γεφύρι του **Βοϊου.** Γεφυρώνει τον ποταμό **Πραμόριτσα.** Έχει ύψος 9,10 μέτρα και μήκος 49 μέτρα. Οι δομικοί του λίθοι είναι από **ψαμμίτη**, ένα ευκατέργαστο πέτρωμα, συνηθισμένο στο Βόιο. Χτίστηκε για να εξυπηρετεί τις ανάγκες των ποιμένων της Πίνδου που μετέφεραν τα κοπάδια τους από τη **Βόρεια Πίνδο** στη **Θεσσαλία.** Χρησιμοποιούνταν επίσης και από τα καραβάνια των χωριών των Γρεβενών, τα οποία κουβαλούσαν εμπορεύματα στην αγορά του **Τσοτυλίου**. Το γεφύρι κτίστηκε πριν το **1770,** όταν ο πληθυσμός του Βοϊου ήταν πολλαπλάσιος του σημερινού.

Το γεφύρι του Άργους Ορεστικού

Το γεφύρι του Άργους Ορεστικού δεν πρέπει να είναι πολύ παλιό. Το πιθανότερο είναι να κτίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα το ονομάζουν γεφύρι του **Αγίου Νικολάου**, από ομώνυμη εκκλησία της περιοχής και ότι επισκευάστηκε γύρω στο **1937-38**
Το δυτικό του τμήμα αποτελείται από τρία μεγάλα τόξα και είναι κτισμένο με πέτρες. Το ανατολικό έχει αντικαταστεί με πλάκα από σκυρόδεμα. Έτσι το γεφύρι αυτό μπορεί να θεωρηθεί κατά το μισό παραδοσιακό. Οι καμάρες του πέτρινου, τοξωτού μέρους, προχωρούν και χάνονται προς τα δυτικά, μέσα στην πυκνή παραποτάμια βλάστηση του ποταμού.

Το γεφύρι του Επταχωρίου

Το γεφύρι του Επταχωρίου Καστοριάς αχρονολόγητο: Μονότοξο. Γεφυρώνει ένα ρέμα που καταλήγει στο **Ζουζουλιώτικο** που είναι παραπόταμος του **Σαρανταπόρου.** Το τόξο έχει άνοιγμα 10μ. και ύφος 5,50μ. και το συνολικό μήκος του γεφυριού είναι 19μ. Βρίσκεται μέσα στο χωριό, κι έτσι χρησιμοποιείται καθημερινά. Γι' αυτό το λόγο, φέρει ξύλινο στηθαίο και στις δυο πλευρές του καταστρώματος.

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Στη Θεσσαλία τα πέτρινα γεφύρια άρχισαν να αντικαθιστούν τα ξύλινα το 18^{ο} αι. λόγω της οικονομικής και πολιτιστικής άνθισης. Τα πέτρινα γεφύρια είναι έργα πρωτοπόρων, αυτοδίδακτων ή έμπειρων συνεργείων μαστόρων, τις περισσότερες φορές με υπέρμετρο κόστος. Για την κατασκευή τους χρησιμοποιήθηκαν ντόπια πετρώματα, όπως πελεκητή πέτρα (λαξευτή, ξεστή ή ορθογωνική). Στη Θεσσαλία, η υπερβολική ζήτηση τεχνικών συνεργείων καλύφθηκε αρχικά από **ηπειρώτες μάστορες**. Στις μέρες μας, θεωρείται αναγκαία η συντήρηση και διατήρηση των παραδοσιακών αυτών αρχιτεκτονικών μνημείων καθώς το αρμονικό, αισθητικό τους δέσιμο με το φυσικό περιβάλλον είναι μοναδικό. Ήδη, πολλά από αυτά έχουν καταστραφεί είτε λόγω φυσικών αιτίων, είτε λόγω αλόγιστων ανθρώπινων παρεμβάσεων. Παρήγορο είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζονται **διατηρητέα μνημεία** από την **Αρχαιολογική Υπηρεσία.**

Το μονότοξο γεφύρι της Πύλης

Το μονότοξο ''γεφύρι της Πύλης'' ή ''Αγίου Βησσαρίωνα''. Χτισμένο το **1514,** επί

Τουρκοκρατίας, με πρωτοβουλία του τότε Μητροπολίτη Λάρισας (και αργότερα άγιου) **Βησσαρίωνα**. Έχει ύψος 13 μέτρα, άνοιγμα τόξου 28 μέτρα (χωρίς ανακουφιστικό άνοιγμα), συνολικό μήκος 65 και πλάτος 2,7 μέτρα. Είναι το δεύτερο σε μέγεθος μονότοξο γεφύρι της Θεσσαλίας, μετά από αυτό του Τριζώλου (Καρυάς) στο νομό Καρδίτσας. Το μόνο μοναδικό πέρασμα προς την περιοχή της Πίνδου και της Ηπείρου μέχρι το **1936,** οπότε και φτιάχτηκε λίγο πιο πέρα η γέφυρα **Κονδύλη**.

Το γεφύρι της Σμίξης (Τρίκαλα)

Ένα πολύ όμορφο πετρόκτιστο τοξωτό γεφύρι βρίσκεται στη θέση « **Σμίξη** » και

είναι ένα από τα παλαιότερα και καλοδιατηρημένα πέτρινα γεφύρια της περιοχής. Το συγκεκριμένο γεφύρι συνέδεε το χωριό με το τότε οδικό δίκτυο το οποίο ονομάζεται «**Βλαχόστρατα**» και το οποίο είναι καλοδιατηρημένο σε πολλά σημεία του.

Τα γεφύρια του Πηλίου

Σε **42** ανέρχονται τα πέτρινα τοξωτά γεφύρια στο Πήλιο, εκ των οποίων τουλάχιστον **15** έχουν σοβαρά προβλήματα και κινδυνεύουν, άμεσα, με κατάρρευση. Της **Τσαγκαράδας (1728).** Είναι μονότοξο και γεφυρώνει το **Μυλοπόταμο**, ενώ βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά **Τσαγκαράδα** και **Ξουρίχτι.** Το τόξο έχει άνοιγμα 12μ. και ύψος 6μ. και το συνολικό μήκος του γεφυριού είναι 18μ. Το παλαιότερο γεφύρι στο Πήλιο. Είναι **οξυκόρυφο**, φέρει το αρχικό καλντερίμι και ένα μεγάλο ρήγμα στο εσωράχιο του. Βρίσκεται δε μέσα σ' ένα ειδυλλιακό τοπίο.

Το γεφύρι Τριζόλου - Καρδίτσας

Είναι το μεγαλύτερο μονότοξο γεφύρι της Θεσσαλίας και σύμφωνα με την παράδοση χτίστηκε το **13ο αι.** Έχει ελεύθερο άνοιγμα τόξου 32 μ. και ύψος 16 μ. περίπου. Η πρόσβαση γίνεται από μονοπάτι και είναι αρκετά δύσκολη.

Το γεφύρι της Σαρακίνας

Το περίφημο πέτρινο γεφύρι της Σαρακίνας (**14ου αι.**), εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία των χωριών της **Πίνδου** και του **Ασπροποτάμου.** Σύμφωνα με την παράδοση, η γέφυρα είχε αποκοπεί σε τρία σημεία από τους κλέφτες που ήθελαν να ανακόψουν την πορεία του **Αλή - Πασά** των Ιωαννίνων προς τα θεσσαλικά χωριά. Εδώ έγινε και η περίφημη μάχη της **6ης Απριλίου του 1878 με τους Τούρκους.**

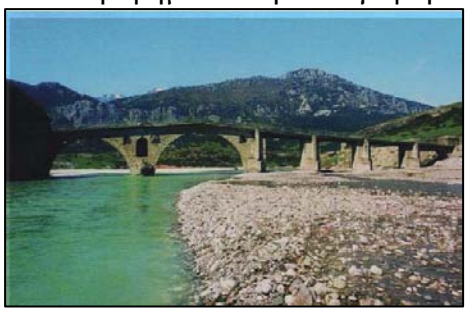

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το πνιγμένο γεφύρι του Μανόλη στα Άγραφα

Στις όχθες της τεχνητής λίμνης **Κρεμαστών** βρίσκεται ένα από τα πιο παράξενα αλλά και εντυπωσιακά αξιοθέατα της περιοχής, η μεγάλη τοξωτή γέφυρα του **Μανόλη**. Το γεφύρι αυτό κτίστηκε το **1659** και ήταν το μοναδικό πέρασμα από την **Ευρυτανία** προς τη **δυτική Στερεά Ελλάδα**. Σήμερα το όμορφο αυτό κτίσμα έχει κυριολεκτικά στοιχειώσει. Τα νερά της λίμνης, μια το πνίγουν και μια το αποκαλύπτουν στο φως του ήλιου. Για αυτό και οι ντόπιοι το αποκαλούν "**το πνιγμένο γεφύρι του Μανόλη**". Την προέλευση του ονόματος του γεφυριού του Μανώλη διεκδικούν πολλές παραδόσεις. Σύμφωνα με κάποιες από αυτές, ο Μανώλης που ονομάτισε το γεφύρι ήταν ο πρωτομάστοράς του, ένας **Αγραφιώτη**ς βοσκός που πλούτισε αναπάντεχα και ευεργέτησε τον τόπο του κατασκευάζοντας το γεφύρι ή ένας **πανδοχέας** που αποφάσισε να το χτίσει έπειτα από όνειρο που τον παρότρυνε να «**ενώσει τα τρία αδέλφια**» τα οποία εκείνος ταύτισε με τους ποταμούς **Αχελώο, Αγραφιώτη και Ταυρωπό**.

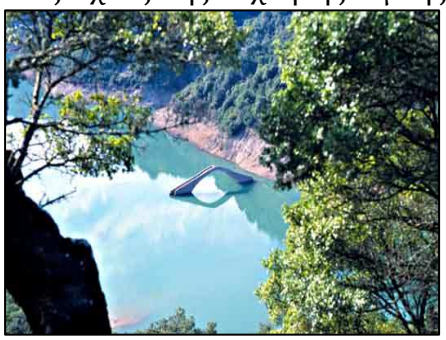

Το γεφύρι της Βίνιανης

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι **Ε4** οδηγεί τους λίγους πια επισκέπτες στο πέτρινο γεφύρι της Βίνιανης που δρασκελίζει με το πέτρινο βήμα του το ορμητικό ποτάμι του **Μέγδοβα.** Εδώ ο **θρύλος** ζωντανεύει ένα **στοιχειωμένο μελίσσι**. Όποτε το πέρασμα του γεφυριού ήταν επικίνδυνο, το σμήνος των μελισσών δεν άφηνε τους οδοιπόρους να το διαβούν. Από πέτρα πάνω στην πέτρα ήταν τα θεμέλια, από άχυρα, λάσπη και νερό το «**κουρασάν**ι»(συνδετική ύλη), από μεράκι, πείσμα και δεξιοτεχνία το παράστημα του γεφυριού, αγάπη, δέος και σεβασμό για το ποτάμι, η ψυχή του μάστορα. Όλα μαζί, ένα πολύτιμο κομμάτι από την άγνωστη Ελλάδα του χθες.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ Ή ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ

"Ο κόσμος φκιάνουν εκκλησιές, φκιάνουν και μοναστήρια, φκιάνουν και πετρογέφυρα για να περνάει ο κόσμος"

ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΑΦΟΡΜΕΣ

Η Ήπειρος αποτελεί ίσως το ορεινότερο τμήμα του ελληνικού εδάφους. Από τα **9.203** τετρ. χιλιόμετρα της έκτασής της, τα **8.313** καλύπτονται από ψηλά βουνά. Εδώ άλλωστε βρίσκεται η σπουδαιότερη και ψηλότερη οροσειρά, η **Πίνδος**, που αποτελεί το φυσικό όριο της περιοχής με τη **Μακεδονία** και τη **Θεσσαλία**. Όλα αυτά τα βουνά, σχηματίζουν μεταξύ τους, πολλές μικρές δηλαδή κοιλάδες που τις διασχίζει ένα πλήθος ποταμών και μικρότερων χειμάρρων. Τα νερά πάντα τρέχουν άφθονα, γιατί η περιοχή είναι από τις βροχερότερες της χώρας, ενώ το χιόνι αποτελεί συνηθισμένη εικόνα σχεδόν όλο το χρόνο. Σαν πιο σημαντικά ποτάμια μπορούμε να αναφέρουμε τον **Αώο**, με δύο παραποτάμους το **Σαραντάπορο** και το **Βίκο (Βοϊδομάτης)**, τον **Καλαμά** (**Θύαμις**), τον **Αχέροντα,** το **Λούρ**ο, το **Δρίνο** και τον **'Άραχθο**. Ο μυθικός **Αχελώος**, ξεκινώντας λίγο πιο κάτω από το **Μέτσοβο**, οριοθετεί την **Ήπειρο** από τη **Θεσσαλία**, για να καταλήξει πάμπλουτος στο **Ιόνιο**. Επιτακτική, λοιπόν, από πολύ παλιά η ανάγκη να υπερπηδηθούν αυτά τα υδάτινα εμπόδια που δυσκόλευαν την ελεύθερη διακίνηση των κατοίκων. Οι **Ηπειρώτε**ς άλλωστε είχαν πάντα παράδοση στις ομαδικές μετακινήσεις. Από τις μικρές διαδρομές που επέβαλε μια σημαντική κτηνοτροφία, μέχρι τα μεγάλα ταξίδια σ' ολόκληρη την Ελλάδα που επιχειρούσαν οργανωμένοι σε **επαγγελματικές συντεχνίες.** Από εδώ ξεκινούσαν φορτωμένα, και πολλά από τα περίφημα καραβάνια των **Κυρατζήδων** που είχαν για προορισμό τη **Βιέννη**, το **Βουκουρέστι**, ακόμη και τα βάθη της **Ανατολής.**

ΟΙ ΜΑΣΤΟΡΟΙ

Οι άνθρωποι που θα αναλάμβαναν ένα τέτοιο έργο, να δαμάσουν δηλαδή τη φύση υπερπηδώντας την ορμή της, δεν ήταν ανάγκη να αναζητηθούν μακριά. Η ίδια η περιοχή αποτελούσε φυτώριο σπουδαίων μαστόρων, με δοκιμασμένες τις ικανότητές τους. Οργανωμένοι σε μικρές ομάδες, τα λεγόμενα **μπουλούκια** ή **συνάφια.** Επικεφαλής της ομάδας βρισκόταν ο **Πρωτομάστορας,** ο **Κάλφας,** που κατεύθυνε όλο το μπουλούκι. Το αποτελούσαν κάθε λογής ειδικότητες: **νταμαρτζήδες, χτίστες**, **ασπατζήδες, μαρμαρογλύφτε**ς, **ξυλογλύφτες, ζωγράφοι,** πολλά μικρά παιδιά τα λεγόμενα **τσιράκια**, και φυσικά αρκετά ζώα. Οι **Κουδαραίο**ι, έτσι ονόμαζαν τα μπουλούκια, ξεκινούσαν για τις δουλειές τους τον **Απρίλη** και γύριζαν το **φθινόπωρο.** Οι διαδρομές αρκετά μεγάλες, εξαρτιόταν από την ικανότητα και τη φήμη του πρωτομάστορα.

Η ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Την απόφαση για να "**στηθεί**" ένα γεφύρι, έπαιρνε μικρό μεμονωμένο άτομο ή και ολόκληρο χωριό. Στην πρώτη περίπτωση, μπορεί να επρόκειτο για ένα **πλούσιο κάτοικο**, για κάποιο **Τούρκο αξιωματούχο**, ή και για τον **ηγούμενο** ενός διπλανού μοναστηριού. Όπως ήταν φυσικό, τους ίδιους βάραινε και η δαπάνη. Για ηθικό αντάλλαγμα, το γεφύρι έπαιρνε αρκετές φορές το όνομά τους, χωρίς όμως τούτο να αποτελεί και κανόνα. Το "**βάφτισμα**" γινόταν με την πάροδο του χρόνου και κατά συνήθεια από τους κατοίκους των γύρω χωριών.

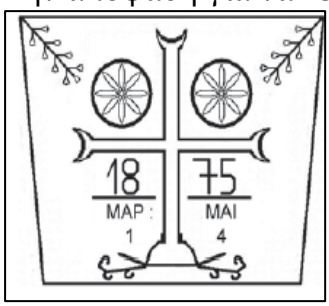

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ - ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ - ΜΟΡΦΕΣ

Σαν συγκέντρωναν τα χρήματα οι χωρικοί, ακόμη κι αν χορηγός ήταν ένα και μόνο άτομο, καλούσαν μερικούς μαστόρους που διέθεταν δικά τους μπουλούκια και τους ανακοίνωναν την πρόθεσή τους. Βασικά πρώτη ύλη ήταν πάντα ο **σχιστόλιθος** που αφθονεί στην περιοχή, ενώ τη συνδετική ύλη αποτελούσε μίγμα **τριμμένου κεραμιδιού, σβησμένου ασβέστη, ελαφρόπετρα**ς, **χώμα, νερό** και **ξερά χόρτα** (**κουρασάνι**). Σε πολλές περιπτώσεις, δεν παράλειπαν να ρίξουν μέσα μαλλιά ζώων για να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα. Σε κάθε γεφύρι κρεμούσαν μια μικρή **καμπάνα** κρεμασμένη κάτω απ' την κορυφή της καμάρας. Όταν φυσούσε δυνατός αέρας, χτυπούσε η καμπάνα και προειδοποιούσε τους περαστικούς για τον αυξημένο κίνδυνο. Προσπαθούσαν να μειώσουν τον κίνδυνο, τοποθετώντας στα άκρα τις λεγόμενες **αρκάδες** όρθιες, δηλ. **στενόμακρες πέτρες** (γεφ. **Κόκκορου)** και αργότερα χαμηλά πεζούλια (γεφ. **'Αρτας)**.

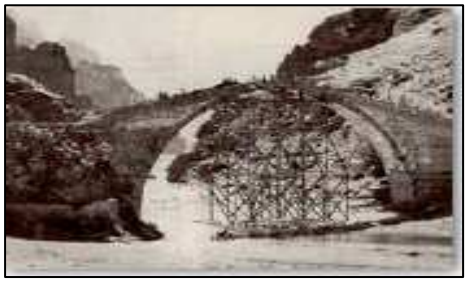

ΤΑ ΦΗΜΙΣΜΕΝΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Το γεφύρι της Άρτας

Το γεφύρι της Αρτας δεν είναι το ομορφότερο του είδους, αλλά είναι το πιο **φημισμένο**. Βέβαια αυτό το χρωστάει στο **θρύλο της θυσιασμένης γυναίκας του Πρωτομάστορα**. Το συνολικό σημερινό μήκος φτάνει τα 145 μέτρα. Το πλάτος του γεφυριού είναι 3,75 μέτρα. Το χτίσιμό του τοποθετείται στα χρόνια της τουρκοκρατίας γύρω στο **1602-1606.** Η αρχική κατασκευή (κατά μια εκδοχή) έγινε επί **Πύρρου 3ο π.Χ**. αιώνα ή στα χρόνια της **Κλασικής Αμβρακίας 5ο έως 4ο αιώνα π.Χ.** που είναι λιγότερο πιθανή. Σαν χρηματοδότης αναφέρεται ο Αρτινός παντοπώλης **Γιάννης Θιακογιάννης-Γατοφάγος**. Γεφυρώνει τον ποταμό **Άραχθο.**

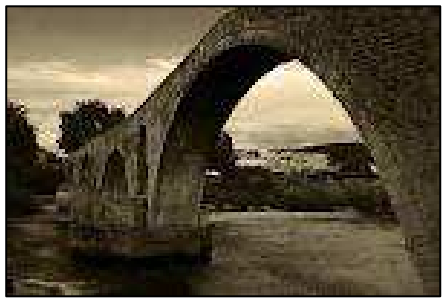

Ο θρύλος του γεφυριού

Κάποτε ένα πλήθος από μαστόρους και μαθητάδες έχτιζαν το περίφημο γεφύρι της Άρτας, το οποίο όμως κάθε βράδυ γκρεμιζόταν. Μια μέρα ένα πουλί που μιλούσε

σαν άνθρωπος υπέδειξε ότι για να στεριώσει το γεφύρι έπρεπε να θυσιαστεί η όμορφη γυναίκα του πρωτομάστορα. Αυτός με πολλή θλίψη βέβαια, την ειδοποιεί με ένα πουλί να έρθει. Εκείνη κάνει την εμφάνισή της ευδιάθετη, πιστεύει με αφέλεια το ψέμα, ότι έχει πέσει μέσα στο νερό το δαχτυλίδι του άντρα της, προθυμοποιείται να το βγάλει, αλλά αμέσως αντιλαμβάνεται πως έχει πέσει σε παγίδα, ζητάει να τη βγάλουν, όμως αντί για αυτό τη χτίζουν στα θεμέλια του γεφυριού, ενέργεια στην οποία πρωτοστατεί ο ίδιος ο άντρας της. Η λυγερή θυμάται τις δύο μεγαλύτερες αδερφές της, που είχαν την ίδια μοίρα και καταριέται το γεφύρι, αλλά για να μη στραφεί η κατάρα εναντίον του ξενιτεμένου αδερφού της, μετατρέπει στο τέλος την κατάρα σε μια ιδιότυπη ευχή.

Το γεφύρι της Κόνιτσας

Το γεφύρι της Κόνιτσας χτίστηκε το **1870** και κόστισε **120.000γρόσια**. Γεφυρώνει τον ποταμό **Αώο.** Εκεί σε ένα στενό σημείο ύψωσε το 1871 ο **Ζιώγας Φρόντζος,** ξακουστός μάστορας της πέτρας από το γειτονικό χωριό **Πυρσόγιαννη**, το μεγαλύτερο μονότοξο γεφύρι της Ελλάδας. Το γεφύρι σήμερα, αν και παροπλισμένο αξίζει να το επισκεφθεί κανείς. Η θέα από την κορφή του στο μεγαλειώδες φαράγγι, είναι επιβλητική.

Το θρυλικό γεφύρι της Κλειδωνιάς ή του Βοϊδομάτη

Το γεφύρι της Κλειδωνιάς ή του Βοϊδομάτη βρίσκεται στο χωριό Κλειδωνιά, εκεί

που τελειώνει η χαράδρα του **Βίκου.** Είναι μονότοξο με μακρόστενη καμάρα και χτίστηκε για να γεφυρώσει τον ποταμό **Βοϊδομάτη.** Το γεφύρι κτίστηκε το **1853** από την **Μπαλκίζ Χανούμ του Μαλήκ Πασά** και κόστισε **37.000 γρόσια**. Σεβαστό ποσό για την εποχή, αν σκεφθεί κανείς ότι το μεροκάματο ήταν **30 παράδες,** δηλαδή **0,75 γρόσια** και η αγορά ενός προβάτου στοίχιζε **8 ολόκληρα γρόσια**. Εδώ ξετυλίχτηκε πριν αρκετά χρόνια μια αιματηρή βεντέτα. Πάνω στη ράχη του, κατά τη διάρκεια γαμήλιας πομπής, έγινε η συμπλοκή δύο οικογενειών από το κοντινό χωριό **Άγιος Μηνάς**, που " **έσπειρε τον θάνατο στους νιόπαντρους και στα ξαδέλφια της νύφης. Ήταν θέμα τιμής**" λέν οι ντόπιοι.

Το γεφύρι του Κόκκορου ή Νούτσου

Το μονότοξο γεφύρι του "Νούτσου" ή του "Κόκκορου ένα από τα εντυπωσιακότερα ηπειρώτικα γεφύρια, Το όμορφο αυτό γεφύρι κτίσθηκε το **1750** και χρηματοδότης του ήταν ο άρχοντας **Νούτσος Κοντοδήμος** από το γειτονικό χωριό **Βραδέτο**. Δίπλα στο γεφύρι, εκεί που το στένωμα του ποταμού δίνει ορμή στα νερά, έφτιαξε το νερόμυλό του ο **Γρηγόρης Κόκκορης**, γι' αυτό και ονομάστηκε "**Γεφύρι του Κόκκορου**". Το γεφύρι αυτό συνέδεε τα χωριά **Κήποι**, **Κουκούλι**, **Δίλοφο** με τα υπόλοιπα **Ζαγοροχώρια**.

Το τρίτοξο γεφύρι του Πλακίδα ή Καλογερικό

Το γεφύρι του Πλακίδα, είναι ένα υπέροχο τρίτοξο μνημείο, πού στέκει ορθό στο πέρασμα των αιώνων, ενώνοντας τις δύο όχθες με τις περίτεχνες καμπύλες του. Το γεφύρι κτίσθηκε το **1814** και αντικατέστησε παλιότερο ξύλινο. Οι ντόπιοι το ονομάζουν "**κάμπια εν κινήσει**". Στοίχισε **20.000 γρόσια** (τούρκικο νόμισμα που χρησιμοποιείται στην Ήπειρο έως το **1913,** όταν απελευθερώθηκε η γεωγραφική αυτή περιοχή και ενσωματώθηκε στην κυρίως Ελλάδα) που τα έδωσε κάποιος καλόγερος από την **Βίτσα** ονόματι **Σεραφείμ**. Έτσι έμεινε γνωστό σαν γεφύρι του **"Καλόγερου"**. Αργότερα το **1866** το επισκεύασε ο **Αλέξιος Πλακίδας**, από όπου πήρε και το δεύτερο όνομά του.

Το γεφύρι του Καμπέρ-Αγά

Κοντά στις πηγές του ποταμού **Άραχθου,** βρίσκεται το μονότοξο, οξυκόρυφο, συμμετρικό γεφύρι του **Καμπέρ - Αγά.** Το γεφύρι με το πέτρινο βήμα του δρασκελίζει την κοίτη του **Ζαγορίτικου** ποταμού (παραπόταμου του **Άραχθου**). Η ημερομηνία κατασκευής του είναι **άγνωστη.** Είναι όμως γνωστό ότι η κατασκευή του χρηματοδοτήθηκε από τον **Καμπέρ-Αγά (Τούρκος διοικητής της πόλης των Ιωαννίνων**), απ' όπου πήρε και το όνομά του.

Το γεφύρι της Πλάκας στα Τζουμέρκα όρη

Είναι το δυσκολότερο μονότοξο γεφύρι στην κατασκευή. Έπεσε το **1860** από την

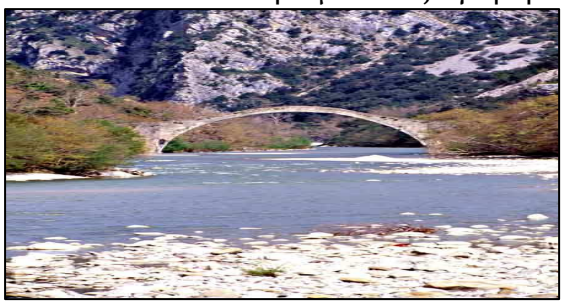

ορμή του νερού που μετακίνησε ένα βράχο που το στήριζε. Ξαναχτίστηκε το **1863** και το κόστος κατασκευής ανήλθε στα **187.000 γρόσια**. Παρά τους κόπους και τις δαπάνες λίγοι χάρηκαν το γεφύρι από τα γύρω χωριά της περιοχής. Από το **1881** ο Άραχθος αποτελούσε φυσικό σύνορο **Ελλάδας – Τουρκίας**, με αποτέλεσμα να αχρηστευτεί το γεφύρι μέχρι το **1913**.

Το γεφύρι της Βοβούσας

Το όμορφο γεφύρι της Βοβούσας είναι ένα από τα ελάχιστα παλιά πέτρινα

γεφύρια που ακόμη και σήμερα χρησιμοποιούνται, καθώς ενώνει τις δύο γειτονιές του χωριού που βρίσκονται δεξιά και αριστερά του ποταμού . Το χωριό είναι κτισμένο πλάι στον **Αώο** ποταμό, σε ύψος **1.000 μέτρων**, καλά κρυμμένο στην καρδιά της Πίνδου. Μόνη επικοινωνία με τα υπόλοιπα **Ζαγοροχώρια** ήταν το μεγάλο μονότοξο γεφύρι που έκτισε το **1748 ο Αλέξης Μίσιος** .

Το γεφύρι του Κοράκου

Το έχτισε το **1514** με **1515,** σ' ένα φοβερό βραχοστένωμα του ποταμού, ο

αρχιεπίσκοπος Λάρισας **Βησσαρίωνας**. Που λέγεται ότι για να εξοικονομήσει τα απαραίτητα για την κατασκευή του χρήματα, αναγκάστηκε να περιοδεύσει τα **Βαλκάνια** από άκρη σε άκρη. Από ένα παλιό, σχεδόν κατεστραμμένο χειρόγραφο που βρήκε κάποιος δάσκαλος της περιοχής, μπορέσαμε να μάθουμε και τη συνέχεια της ιστορίας. Η **γέφυρα Κοράκου επίκεντρο συγκρούσεων.** Από αυτή τη γέφυρα πέρασε ο **Καραϊσκάκης** το Δεκέμβριο του **1823** ως **αρματολός των Αγράφων**, επικεφαλής **800 πολεμιστών**. Από αυτό το ξακουστό γεφύρι που θεωρήθηκε το μεγαλύτερο μονότοξο των Βαλκανίων ανοίγματος 45 μέτρων και αποτελούσε για αιώνες το συνδετικό κρίκο της Θεσσαλίας με την Άρτα και την Ήπειρο έχουν μείνει μόνο τα δυο του ακρόβαθρά του στις όχθες του **Αχελώου. Το στρατηγικής σημασίας γεφύρι ανατινάχτηκε από τους αντάρτες του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ κατά τη διάρκεια Εμφυλίου πολέμου**

Το γεφύρι του Παπαστάθη

Χτίστηκε το **1746** και είναι τετράτοξο. Γεφυρώνει τον ποταμό **Άραχθο.** Βρίσκεται ανατολικά των Ιωαννίνων , ανάμεσα στα χωριά **Δρίσκο**ς και **Κράψη.** Για την κατασκευή του γεφυριού υπάρχουν αρκετές παραδόσεις και διάφορες εκδοχές για το χορηγό και την ονομασία του. Στις παραδόσεις αυτές αναφέρεται ότι χορηγός ήταν κάποιος ηγούμενος. Κάποιες από αυτές τις παραδόσεις επιχειρούν να ερμηνεύσουν και το όνομα του γεφυριού, θεωρώντας ότι **Παπαστάθης** ήταν το όνομα του ηγούμενου. Αναφέρεται επίσης ότι τα χρήματα που δόθηκαν για την κατασκευή του γεφυριού προέρχονταν από κάποιους **ληστές**, που θέλησαν να κλέψουν το μοναστήρι, αλλά με θαυματουργό τρόπο τράπηκαν σε φυγή και εγκατέλειψαν τα χρήματα. Όταν πλημμυρίζει το ποτάμι, οι κάτοικοι των γύρω χωριών ισχυρίζονται ότι ακούν τις φωνές ενός **αράπη** κι ενός **κόκκορα** που, κατά την παράδοση, θάφτηκαν στη θεμελίωση του γεφυριού. Όταν χτιζόταν το γεφύρι ο Παπαστάθης έριξε **λίρε**ς στα θεμέλια.

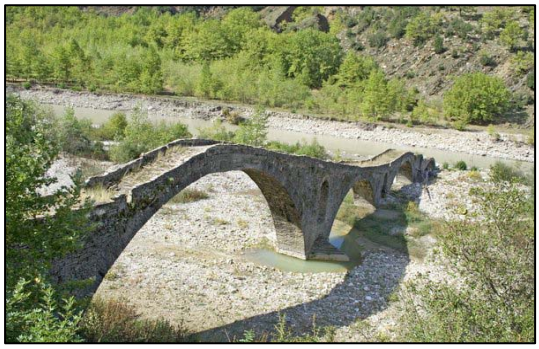

Το γεφύρι "της Ζέρμας ή του Κάντσικου" (Δίτοξο)

Το γεφύρι βρίσκεται βορειοανατολικά της Κόνιτσας, στην κοιλάδα του Σαραντάπορου και κοντά στα σύνορα με τη Δυτική Μακεδονία, μεταξύ των χωριών **Πλαγιάς** και **Δροσοπηγή**ς (παλιά **Ζέρμα** και **Κάντσικο**). Διασχίζει τον **Σαραντάπορο**, εκεί που η σχετικά ευρύχωρη κοιλάδα του ποταμού στενεύει τόσο πολύ, ώστε να βρουν την ευκαιρία οι μαστόροι να τον γεφυρώσουν. Λέγεται ότι κατασκευάστηκε κατά **το 1747**, από μια ενεπίγραφη εντοιχισμένη πλάκα σε βάθρο της πλαγιάς. Είναι κτισμένο με τοπικά υλικά δηλ. **πέτρα** από το ποτάμι και τα γύρω ρέματα, με ισχυρό **ασβεστοκονίαμα.** Όσον αφορά τις διαστάσεις του, το πλάτος του διαδρόμου της διάβασής του είναι 2,75μ. στην κορυφή του μεγάλου τόξου, ενώ το άνοιγμα των βελών των τόξων είναι 3,20μ. και 6,40μ., του μικρότερου και του μεγαλύτερου τόξου αντίστοιχα.

Το γεφύρι Τσίπιανης

Το γεφύρι βρίσκεται κοντά στους Μηλιωτάδες, στο Ανατολικό Ζαγόρι και ενώνει τις όχθες του ποταμού **Βάρδα**. Χτίστηκε το **1875** και διαθέτει ένα ψηλό, κύριο τόξο και δύο ψευτοκαμάρες αριστερά αυτού. Τα χρήματα για την κατασκευή του διατέθηκαν από τον **Αναστάσιο Πασπαλιάρη** από το **Δριστένικο,** αλλά και την κοινότητα **Γρεβενιτίου**. Το γεφύρι βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσα από αυτό το ταξίδι μας στα περίτεχνα μνημεία της ανάγκης επικοινωνίας στους αιώνες που πέρασαν, ανακαλύψαμε τη διαχρονική τους αξία και την αισθητική τους.

Τα πέτρινα τοξωτά γεφύρια εξακολουθούν να μαγνητίζουν το βλέμμα και τη ψυχή του ανθρώπου ως σήμερα.

Όλα τα γεφύρια μαζί είναι ένα πολύτιμο κομμάτι από την Ελλάδα του χθες. Η τεχνολογία θα πρέπει να συνυπάρξει ή ακόμα και να στηρίξει κάθε κομμάτι της παράδοσης που αξίζει να μένει ζωντανό και να προσδιορίζει έτσι τις ρίζες και την ταυτότητά μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΚΑΙ Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ…….. Σπύρου Μαντά

2. ΠΟΤΑΜΙΑ – ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΔΡΟΜΟΙ …… Δημήτρης Ταλιάνης

3. ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΗΣ ΘΡΑΚΗΣ…….. Μιχάλης Πασσαλής

4. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ …….. Σπύρου Μαντά

5. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

6. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ NATIONAL GEOGRAPHIC

7. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΡΦΕΣ

8. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΠΤΑ ΜΕΡΕΣ (εφημερίδα Καθημερινή)

9. ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ)

10. ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Γρεβενών

11. ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Αργύρης Δημητράκης

12. ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Έκδοση: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας

14. ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΤΟΞΩΤΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΣΤΟ ΠΗΛΙΟ
Εκδόσεις: Τ. Ξουράφα

14. ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ – ΠΟΥΝΤΕΑ ΝΤΙ ΑΡΤΑ
Έξαρχος Γιώργος (2002)

15. ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Μπεληγιάννη Εύη - Εκδόσεις ΑΔΑΜ

16. ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ – ΔΕΛΤΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ (1)

ΟΜΑΔΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Α΄ ΟΜΑΔΑ

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
2. ΕΥΓΕΝΙΟΣ
3. ΡΑΦΑΗΛΙΑ- ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
4. ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Β΄ ΟΜΑΔΑ

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
2. ΓΙΑΝΝΗΣ
3. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
4. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
5. ΓΙΑΝΝΗΣ

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
2. ΣΟΦΙΑ
3. ΧΡΗΣΤΟΣ
4. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
5. ΑΝΔΡΕΑΣ

Δ΄ ΟΜΑΔΑ

1. ΙΟΡΔΑΝΗΣ
2. ΣΤΑΜΑΤΗΣ – ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ
3. ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
4. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ
5. ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (αρχή)

1. Τα πρώτα γεφύρια κατασκευάστηκαν :

   Α. από κορμούς δέντρων.

   Β. από πλάκες απελέκητες

2. Τα πέτρινα τοξωτό γεφύρια κατασκευάστηκαν για να μπορεί ο άνθρωπος να περνά.

   Α. από τη στεριά σε νησί

   Β. πάνω από λίμνες

   Γ. πάνω από ποτάμια

3. Η κατασκευή των πέτρινων γεφυριών γινόταν.

   Α. το Χειμώνα

   Β. το Χειμώνα και το Φθινόπωρο

   Γ. το Καλοκαίρι

4. Φωτογραφίες από γνωστά πέτρινα τοξωτά γεφύρια υπάρχουν.

   Α. σε τηλεκάρτες

   Β. σε γραμματόσημα

   Γ. και στα δύο

5. Υπάρχουν πολλά … τραγούδια που αναφέρονται στο κτίσιμο των γεφυριών.

   Α. λαϊκά

   Β. παιδικά

   Γ. δημοτικά

6. Τα περισσότερα γεφύρια βρίσκονται .

   Α. ορεινές περιοχές

   Β. ημιορεινές περιοχές

   Γ. πεδινές περιοχές

7. Γνωρίζεις αν υπάρχουν πέτρινα γεφύρια στην περιοχή σου;

   ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (τέλος)

1.Τα περισσότερα πέτρινα γεφύρια στην Ελλάδα είναι.

Α. Μονότοξα

Β. Πολύτοξα

Γ. Τρίτοξα

2. Τα περισσότερα τοξωτά γεφύρια στην Ελλάδα βρίσκονται σε.

Α. ορεινές περιοχές

Β. ημιορεινές περιοχές

Γ. πεδινές περιοχές

3. Ο αρχηγός του μπουλουκιού των κτιστάδων – μαστόρων λεγόταν.

Α. εργολάβος

Β. αρχιτέκτονας

Γ. πρωτομάστορας

4. Η παράδοση λέει ότι για να στεριώσει το γεφύρι της … θυσιάστηκε η γυναίκα του Πρωτομάστορα.

Α. της Άρτας

Β. της Πλάκας

Γ. της Κόνιτσας

5. Το κόστος για την κατασκευή των γεφυριών το αναλάμβαναν.

Α. πλούσιοι Έλληνες ή Τούρκοι

Β. μοναστήρια ή γειτονικά χωριά.

Γ. και οι δύο

6. Τα περισσότερα τοξωτά γεφύρια στην Ελλάδα βρίσκονται στην περιφέρεια της.

Α. Ηπείρου

Β. Πελοποννήσου

Γ. Κρήτης

7. Το μονότοξο γεφύρι της Κόνιτσας γεφυρώνει τον ποταμό.

Α. Αώο

Β. Άραχθο

Γ. Αξιό

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΕΝΑ ΜΑΣΤΟΡΑ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

1. Από πού κατάγεσαι;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.Το μέρος αυτό είχε στο παρελθόν σκεπάδες (μαστόρους της πέτρας) ;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Έχετε φοιτήσει σε σχολή που πρόσφερε σχετικές επαγγελματικές γνώσεις ;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Ποια είναι τα εργαλεία σου και που τα χρησιμοποιείς ;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

……
……
……
……
……
……
……

6. Είχατε ποτέ κάποιο ατύχημα κατά την εργασία σας ;
……
……
……
……
……
……
……

7. Από ποιον έχετε διδαχτεί την τέχνη του σκεπά (πετρά);
……
……
……
……
……
……
……

8. Έχετε ταξιδέψει σε άλλα μέρη για να εργαστείτε ;
……
……
……
……
……
……
……
……

9. Γενικά είστε ικανοποιημένος από τη δουλειά σας;
……
……
……
……
……

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Να αντιστοιχίσεις τις εικόνες με τις προτάσεις:

ΕΙΚΟΝΕΣ **ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ**

Του Νούτσου ή Κόκκκορου, 1750.

- **Μονότοξο. Γεφυρώνει τον ποταμό Βίκο. Κοντά στο χωριό Κήποι Ζαγορίου.**

Της Κόνιτσας,1870.

- **Γεφυρώνει τον ποταμό Αώο. Νοτιοδυτικά της Κόνιτσας.**

Της Ζέρμας αχρονολόγητο.

- **Δίτοξο. Γεφυρώνει τον ποταμό Σαραντάπορο.**

Το Καλογερικό ή του Πλακίδα,

- **1814 Τρίτοξο. Γεφυρώνει τον ποταμό Βίκο.**

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Να αντιστοιχίσεις τις εικόνες με τις περιγραφές:

ΕΙΚΟΝΕΣ **ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ**

Του Μανώλη, 1659.Μονότοξο. Γεφυρώνει τον ποταμό Αγραφιώτη.

Του Επταχωρίου Καστοριάς, αχρονολόγητο. Μονότοξο. Γεφυρώνει ένα ρέμα.

Της Μεσοχώρας, αχρονολόγητο. Μονότοξο. Γεφυρώνει τον Αχελώο.

Της Σαρακήνας ,1520. Εξάτοξο Γεφυρώνει τον ποταμό Πηνειό.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ορολογία των εργαλείων των μαστόρων της πέτρας

Να γράψεις κάτω από κάθε εικόνα τη λέξη που ταιριάζει:

Κασμάς, Λοστός, Καλέμι, Ματρακάς, Βαριοπούλα, Μανδηλώματα. Σκεπάρνι, Σφυρί, Σφήνα, Μαλάς, Σβανάς ή χειροπρίονο. Ζύγι,

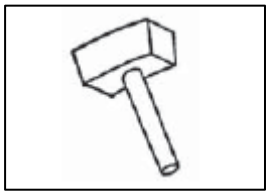

……

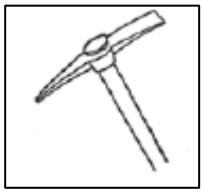

……

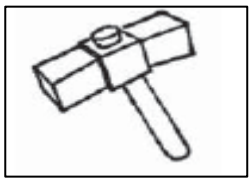

……

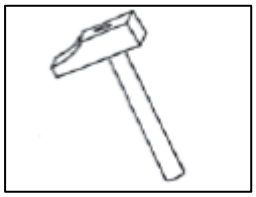

……

……

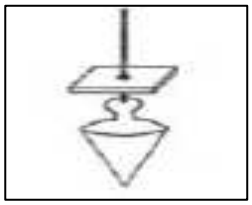

……

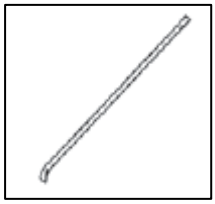

……

……

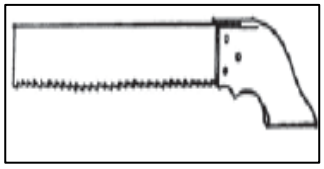

……

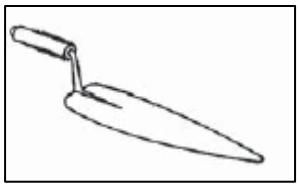

……

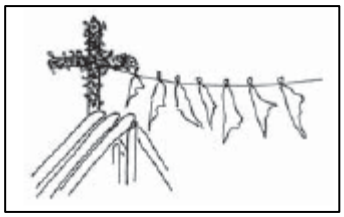

……

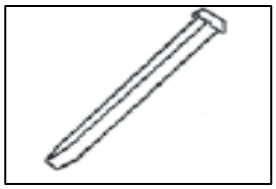

……

Τα μονότοξα γεφύρια γκρεμίστηκαν… Ας τα ξαναφτιάξουμε…

Να αντιστοιχίσεις τις εικόνες Α με τις εικόνες Β.

Α1. Πλάκα

Β1

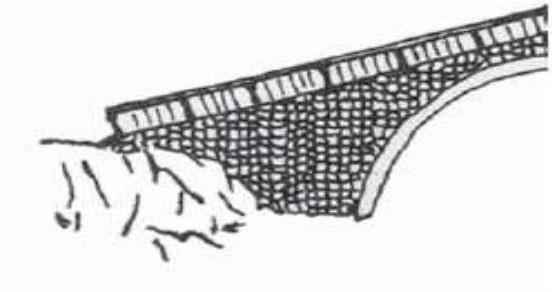

Α2. Βωβούσα Ιωαννίνων

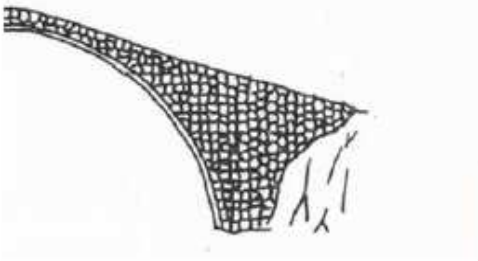

Β2

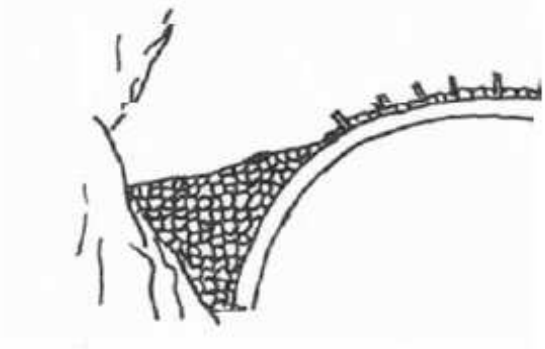

Α3. Λαζαρίδη, Κήποι Ιωαννίνων

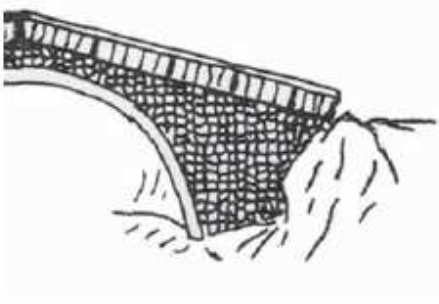

Β3

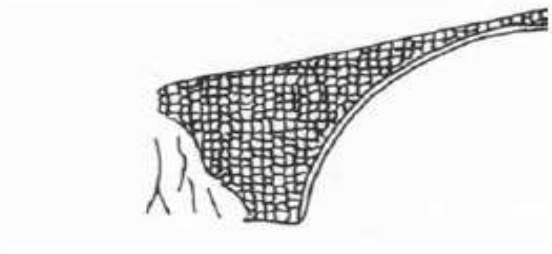

Α4. Κόνιτσα Ιωαννίνων

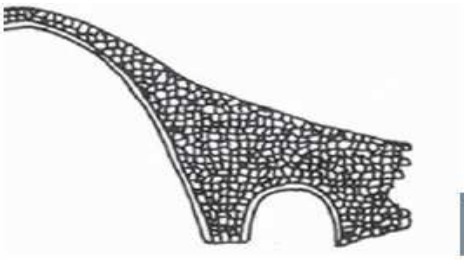

Β4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Να γράψεις σε κάθε κουτάκι τους σωστούς αριθμούς

Τέμπλα (1)

Μονοκόμματος κορμός δέντρου που χρησίμευε για δοκάρι στην πρόχειρη γέφυρα.

(1)

Λεσιά ή λιάσα (2)

Η πρόχειρη κρεμαστή γέφυρα φτιαγμένη από ξύλο ή από σχοινιά.

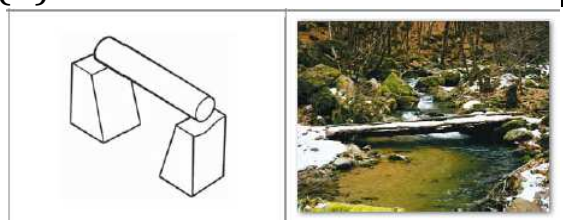

(2)

Πόρος (3)

Ρηχό σημείο του ποταμού μέσω του οποίου μπορούμε να περάσουμε απέναντι.

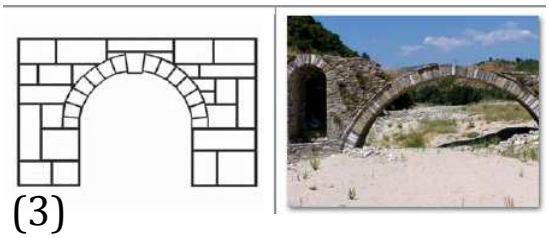

(3)

Περαταριά (4)

Ξύλινη πλωτή κατασκευή που βοηθά στη διέλευση πλατιών ποταμών

(4)

Καμάρα, Παλιοκαμάρα, Κουτσοκαμάρα (5)

Πέτρινη γέφυρα που έχει αψιδωτό σχήμα.

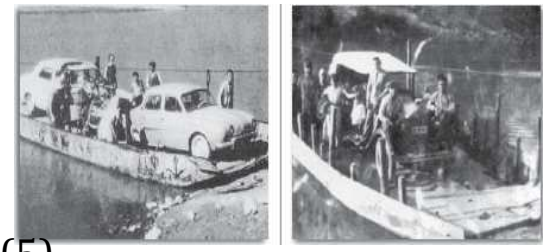

(5)

Περατάρης (6)

Το εποχιακό και συμπληρωματικό επάγγελμα αυτού που λειτουργούσε μια περαταριά.

(6)

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Το κρυπτόλεξο των πέτρινων γεφυριών

Αν ψάξεις θα βρεις εννέα περιοχές της Ελλάδας στις οποίες σήμερα υπάρχουν πέτρινα γεφύρια.

	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ
1	Γ	Η	Ν	Λ	Α	Ρ	Ι	Σ	Α	Σ	Κ	Α
2	Τ	Ρ	Ι	Κ	Α	Λ	Α	Κ	Ε	Α	Λ	Θ
3	Ε	Ν	Κ	Ο	Ν	Ι	Τ	Σ	Α	Τ	Ε	Η
4	Τ	Σ	Α	Γ	Κ	Α	Ρ	Α	Δ	Α	Ι	Ν
5	Ρ	Κ	Β	Ο	Λ	Ο	Σ	Ρ	Α	Ρ	Δ	Α
6	Ι	Ι	Π	Π	Λ	Α	Κ	Α	Φ	Κ	Ω	Σ
7	Κ	Α	Α	Υ	Λ	Η	Σ	Κ	Μ	Α	Ν	Η
8	Ω	Θ	Τ	Λ	Ε	Σ	Π	Η	Λ	Α	Ι	Ο
9	Μ	Ο	Ρ	Η	Λ	Η	Μ	Ν	Ο	Φ	Α	Ξ
10	Ο	Σ	Α	Π	Α	Ρ	Τ	Α	Σ	Υ	Μ	Η

- Η ακροστιχίδα του πέτρινου γεφυριού

Π ——————————————————
Ε ——————————
Τ ————————
Ρ ——
Ι——————————
Ν——————————————
Α —————

1. Ο αρχηγός των μαστόρων.
2. Τα γεφύρια τότε ήταν … άξονες των μεγάλων εμπορικών κέντρων της περιοχής.
3. Μονοκόμματος κορμός δέντρου που χρησίμευε για την πρόχειρη γεφύρωση.
4. Η κυρίως … ξεκινά από τις πηγές και φθάνει μέχρι τη θάλασσα.
5. Οικοδομικό συνεργείο με τεχνίτες .(αντίστροφα).
6. Εργαλείο του πελεκάνου.
7. Υπάρχει ένα δημοτικό τραγούδι που αναφέρεται στο θρύλο του γεφυριού